

7. Otravy

(kódy X40-X49)

Na následky náhodných otrav umíralo ve sledovaném období ročně okolo 300 osob. Je to skupina, která po třech předchozích dominantních skupinách, následuje jako nejpočetnější. Celkem zemřelo otravou téměř 4 tis. osob. I když v období od roku 1994 došlo k několika výraznějším vzestupům proti předešlému roku (v roce 1997, 2001 a 2005), přesto je vývoj počtu zemřelých otravou možno charakterizovat jako klesající. Velký byl pokles v posledním roce – činil proti předchozímu roku 56 osob, to je 18 %.

Z hlediska dlouhodobějšího srovnání patří sice současné počty zemřelých otravou k nižším, např. v 70. letech minulého století byl roční průměr 600 osob, ale zároveň to nejsou hodnoty historicky nejnižší. Před rokem 1960 byly roční hodnoty většinou menší než 300 a před 2. světovou válkou menší než 200 osob.

Také v této skupině příčin úmrtí mají zřetelnou převahu muži, v některých letech to byly i více jak tři čtvrtiny z celkového počtu.

Vzhledem k tomu, že u otrav jsou početné (v řádu několika desítek) i případy úmrtí nezjištěného úmyslu – kódy Y10-Y19 (nebylo zjištěno zda šlo o náhodu, sebevraždu či napadení), byla v následující tabulce uvedena i tato úmrtí.

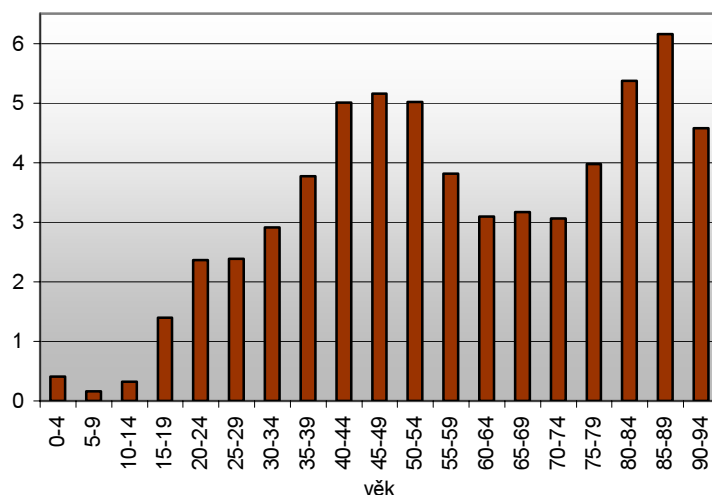
Tab. 7.1. Zemřelí na otravy

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkem	344	320	309	331	303	294	303	328	300	296	293	314	258
v tom: muži	219	212	217	246	221	209	221	233	230	224	227	221	178
ženy	125	108	92	85	82	85	82	95	70	72	66	93	80
Podíl mužů (v %)	63,7	66,3	70,2	74,3	72,9	71,1	72,9	71,0	76,7	75,7	77,5	70,4	69,0
Nezjištěný úmysl	61	22	25	43	33	52	38	43	47	42	57	44	65
Úhrn ^{x)}	405	342	334	374	336	346	341	371	347	338	350	358	323
v tom: muži	260	229	235	272	241	248	245	260	258	252	271	255	209
ženy	145	113	99	102	95	98	96	111	89	86	79	103	114
Podíl mužů (v %)	64,2	67,0	70,4	72,7	71,7	71,7	71,8	70,1	74,4	74,6	77,4	71,2	64,7

^{x)} Úhrn je součtem údajů celkem a nezjištěného úmyslu

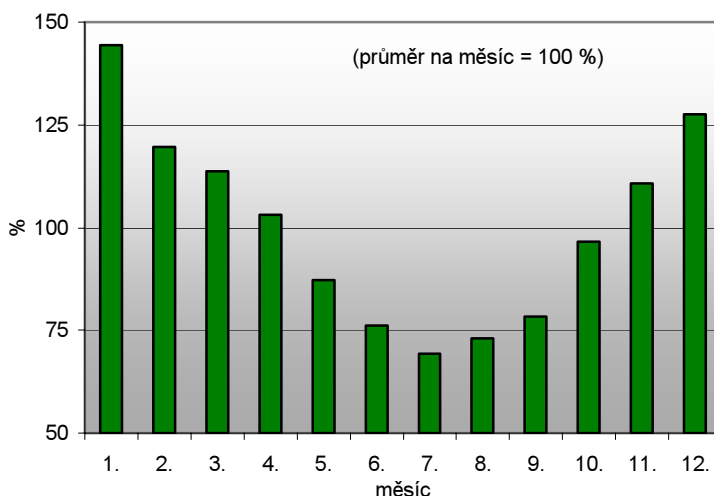
**Graf 7.1. Zemřelí na otravy
podle věku na 100 tis. obyvatel
průměrné roční údaje za roky 1994 – 2006**

Počty zemřelých otravou poprvé výrazněji vzrůstají od věku 15 roků a vzestup trvá do 21 roků. Další ještě výraznější vzestup je od 35 roků až k maximálním hodnotám mezi 42 a 52 rokem věku. V relativním vyjádření (ve vztahu k počtu obyvatel) je úmrtnost velmi vysoká mezi 40 a 55 rokem věku, tyto hodnoty jsou pak převýšeny až u osob nad 80 roků.

Převaha úmrtnosti mužů nad ženami je téměř v celé věkové škále, nejvýraznější je ve věku 25 až 34 roků, ve kterém hodnoty za muže převyšují ženy šestinásobně.

**Graf 7.2. Zemřelí na otravy
v jednotlivých měsících roku
v úhrnu za roky 1994 – 2006**

Rozložení úmrtí do měsíců vykazuje zřetelnou závislost na ročním období; od nejnižších hodnot v červenci je trvalý nárůst do ledna a pak stálý a nepřerušovaný pokles do července.

Z deseti položek, ze kterých se skupina „náhodné otravy“ skládá, mají hlavní podíl na celkovém počtu zemřelých dvě a to otrava alkoholem a otrava jinými plyny a parami (bližší vysvětlení skupiny „jiné“ otravy viz str. 29.) V prvních třech letech měla početní převahu druhá z těchto položek, od roku 1997 je však již více zemřelých otravou alkoholem. Za sledovaných třináct roků se otravy alkoholem podílí na všech úmrtích náhodnou otravou 41 %, otravy jinými parami a plyny třetinou.

7.1. Otravy alkoholem (kód X45)

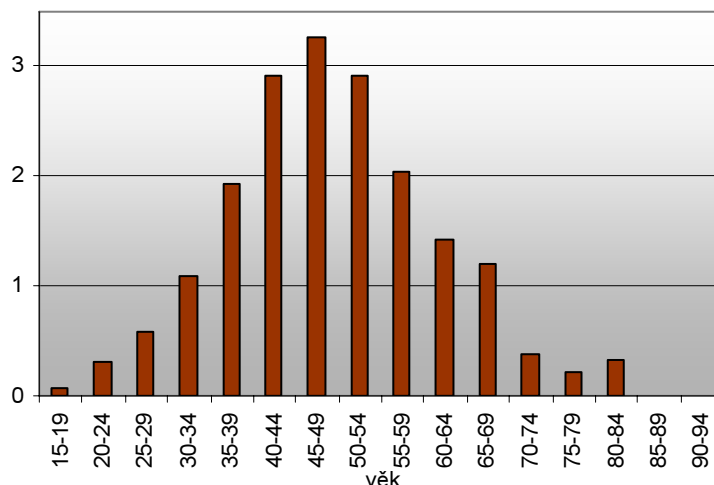
Počet zemřelých na otravu alkoholem má jednoznačně vzestupný trend a to jak ve zde sledovaném časovém úseku, tak při dlouhodobějším srovnání. Na počátku období sledování této příčiny, to je v padesátých letech, byly roční údaje většinou pod hodnotou 30 případů. Počty trvale narůstají, přičemž v roce 1995 poprvé překročily hranici 100 osob. Kromě roku 1999 již pod tuto úroveň neklesly a v roce 2005 bylo zaznamenáno dosavadní maximum – 157 zemřelých otravou alkoholem. I když se tato příčina smrti ve výrazně větším podílu týká mužů (za sledované roky 77 %), přesto je zřetelný vzestup patrný i u žen. Zatímco až do 90.let minulého století byly evidované případy u žen téměř výhradně v řádu jednotek, v posledních letech je to několik desítek. Také u žen bylo nejvíce těchto úmrtí v roce 2005 a to 47.

Tab. 7.2. Zemřelí na otravu alkoholem

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkem	75	110	115	138	142	98	130	119	140	136	147	157	134
v tom: muži	63	82	85	105	120	76	100	89	109	111	117	110	94
ženy	12	28	30	33	22	22	30	30	31	25	30	47	40
Podíl mužů (v %)	84,0	74,5	73,9	76,1	84,5	77,6	76,9	74,8	77,9	81,6	79,6	70,1	70,1
Nezjištěný úmysl	2	3	3	4	7	9	9	6	7	6	13	7	18

**Graf 7.3. Zemřelí na otravu alkoholem
podle věku na 100 tis. obyvatel
průměrné roční údaje za roky 1994 – 2006**

Rozložení zemřelých do věkových skupin je v absolutním i relativním vyjádření (na 100 tis. osob) obdobné – postupný vzestup k maximu ve věku 45-49 roků, přičemž vysoké hodnoty jsou i v obou okolních pětiletých skupinách. Uvedená skupina největší úmrtnosti je shodná pro muže i ženy. Největší rozdíl v úmrtnosti mezi pohlavími je ve věku 20-24 roků, ve kterém je hodnota za muže 16x větší než za ženy.

Rozložení úmrtí během roku je obdobné (ale zcela totožné ne) jako u otrav celkem. Nejvíce je jich v lednu, nejméně v červenci, srpnu a září a pak následuje vzestup až do konce roku. Nadprůměrné hodnoty jsou tedy od listopadu do dubna, podprůměrné ve zbývajících „teplejších“ částech roku.

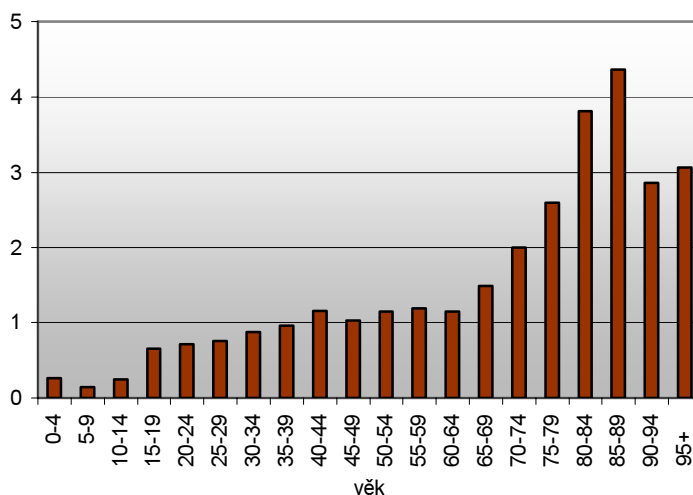
7.2. „Jiné“ otravy (kódy X46-X49)

Slovo „jiné“ zde vyjadřuje, že se nejedná o organická rozpustidla a halogenované uhlovodíky, které tvoří samostatnou položku. Dle klasifikace sem patří otravy oxidem uhelnatým, slzotvorným plynem, výfukovým motorovým plynem, oxidy dusíku, oxidem siřičitým a svítiplynem. Ve většině případů se jedná o úmrtí otravou oxidem uhelnatým (CO) při nedokonalém spalování event. při vadách kouřovodů, komínů a pod. Vzhledem k postupné náhradě topidel za bezpečnější ubývá i případů úmrtí otravou CO. Zatímco v letech 1984 – 1994 byl počet úmrtí většinou přes 200 osob, nyní je již výrazně pod 100. Také tato příčina se týká hlavně mužů, v úhrnu za sledované období tvoří 69 % celkového počtu případů.

Tab. 7.3. Zemřelí na „jiné“ otravy

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkem	219	143	125	103	77	82	85	102	95	90	68	88	60
v tom: muži	123	85	85	74	54	66	60	73	75	72	54	62	43
ženy	96	58	40	29	23	16	25	29	20	18	14	26	17
Podíl mužů (v %)	56,2	59,4	68,0	71,8	70,1	80,5	70,6	71,6	78,9	80,0	79,4	70,5	71,7
Nezjištěný úmysl	17	3	-	4	3	3	1	1	3	6	10	6	7

**Graf 7.4. Zemřelí na „jiné“ otravy
podle věku na 100 tis. obyvatel
průměrné roční údaje za roky 1994 – 2006**

Počty zemřelých jsou největší ve věku 40-54 roků, v relativním vyjádření ve vztahu k počtům obyvatel však úmrtnost z této příčiny s rostoucím věkem vzrůstá až k nejvyšším hodnotám u osob nad 80 roků. Intenzita úmrtnosti je u mužů větší, v některých věkových skupinách až šestinásobně.

Rozložení úmrtí do měsíců zcela věrně kopíruje průběh teplot v roce, tedy potřebu více či méně topit. Největší podíly jsou v zimních měsících, nejmenší v létě. Grafické znázornění průběhu četnosti úmrtí během roku by bylo velmi podobné grafu 7.2. za úmrtí otravou celkem.

7.3. Otravy léky (kódy X40-X44)

Počty zemřelých po náhodné otravě léky v jednotlivých letech značně kolísaly. Při analýze všech hodnot časové řady je však možno vývoj hodnotit jako mírně vzestupný. I v tomto ukazateli mají muži početní převahu, ne však tak velkou jako u ostatních otrav.

Protože u otrav léky tvoří významnou část úmrtí nezjištěného úmyslu (za celé období je to 40 případů s úmyslem nezjištěným na 100 případů s úmyslem zjištěným) jsou data za tato úmrtí uvedena v následující tabulce i v úhrnu.

Tab. 7.4. Zemřelí na otravu léky

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkem	29	45	40	58	68	87	54	77	38	51	52	51	42
v tom: muži	16	26	25	38	34	50	33	50	24	25	32	34	25
ženy	13	19	15	20	34	37	21	27	14	26	20	17	17
Podíl mužů (v %)	55,2	57,8	62,5	65,5	50,0	57,5	61,1	64,9	63,2	49,0	61,5	66,7	59,5
Nezjištěný úmysl	21	6	12	22	16	30	18	25	29	23	26	22	26
Úhrn ^{x)}	50	51	52	80	84	117	72	102	67	74	78	73	68
v tom: muži	23	31	33	46	42	71	43	62	38	37	50	54	33
ženy	27	20	19	34	42	46	29	40	29	37	28	19	35
Podíl mužů (v %)	46,0	60,8	63,5	57,5	50,0	60,7	59,7	60,8	56,7	50,0	64,1	74,0	48,5

^{x)} Úhrn je součtem údajů celkem a nezjištěného úmyslu

Závislost počtu zemřelých i intenzity úmrtnosti na věku není příliš patrná, výraznější vzestup ve věku 20-24 roků je možno přičíst spíše nahodilému výkyvu (týkal se jen roků 1999 – 2001) než zdůvodnitelnému vztahu. Teprve u osob od 80 roků je nárůst patrnější.

Není zřejmá ani závislost na ročním období, hodnoty jednotlivých měsíců kolísají bez zjevné souvislosti.